

ressò mont-roigenc

LA DEPURACIÓ FRANQUISTA QUE PATÍ L'ANTIC MESTRE DE MONT-ROIG
RICARD BALLESTER, INCLOSA EN UNA EXPOSICIÓ A BARCELONA

Oriol Ballester Sadurní

31-05-2021

La història del mestre de l'escola nacional de nois de Mont-roig del Camp entre 1917 i 1925, Ricard Ballester Pallerola, és protagonista d'una exposició que es pot veure al Born Centre de Cultura i memòria de Barcelona des del passat 9 d'abril i fins al 27 de març del 2022. La mostra porta per títol "Per una educació en llibertat. Barcelona i l'escola. 1908-1979" i està dividida en diversos àmbits. Està comissionada per Antoni Nicolau i en els crèdit apareix un agraïment a la família Ballester "per la seva implicació en la confecció els audiovisuals". La família va cedir material. Els nostres lectors coneixen la història de Ricard Ballester amb dos articles publicats el 29 de juny del 2020 ("Ricard Ballester, el poeta que es convertí en mestre a Mont-roig del camp") i una segona part publicada el 10 de juliol de 2020 ("Ricard Ballester, de la depuració franquista al refugi en la literatura"). Ricard Ballester, fill de Reus, es va casar amb una mont-roigenca, Teresa Nolla Sabater, i va tenir quatre fills, Antoni, Ricard, Alfons -tots tres nascuts a Mont-roig- i Maria del Carme. Restà així lligat per sempre més a la nostra vila, que va estimar i fins i tot lloar en diferents poesies. Des de l'any 1933 va treballar a Barcelona, al grup escolar Jacint Verdaguer, després d'uns pocs anys destinat a l'Arboç del Penedès.

El franquisme: repressió i adoctrinament

Tornem a l'exposició del Born. Aquesta es proposa un recorregut escenogràfic que ens parla dels moments clau de la història de l'educació al segle XX i del context històric i polític en què s'emmarca. L'exposició posa al centre la història política en relació amb l'educació a Barcelona i, en general, al país. En l'àmbit 7, "El franquisme: repressió i adoctrinament (1939-1976)" s'explica com va ser la depuració massiva de mestres duta a terme pel franquisme. Aquest àmbit recrea una aula franquista dins d'una gàbia, amb uns pupitres i, a la tarima, un crucifix i el retrat de Francisco Franco. La pissarra de

l'aula és el teló de fons d'un audiovisual que explica com era l'escolarització durant la dictadura, i tot aquest escenari està envoltat per una reixa que simbolitza l'opressió del règim. A una banda s'hi llegeix un llistat de tots els mestres represaliats durant els primers temps del franquisme. Tal com s'explica en l'exposició, l'any 1939 es posà en funcionament la Comissió Depuradora de la Funció Pública, que exclouria més de mil professionals de l'ensenyament a

Catalunya, entre els que no havien estat assassinats o no s'havien exiliat, com va ser el cas de Ricard Ballester. En l'audiovisual, entre d'altres històries personals, hi surt el cas de Ricard Ballester.

Ricard Ballester i els seus alumnes de Mont-roig

En l'audiovisual es mostra la seva imatge junt amb tots els seus alumnes quan era mestre a l'escola de nois de Mont-roig del Camp, als anys vint, així com una reproducció del plec de càrrecs, amb la seva imatge sobreposada. El 20 de juny del 1940 Ricard Ballester va rebre a casa seva aquest plec de càrrecs signat el 12 de juny de 1940 pel president de la Comissió Depuradora de Barcelona, Manuel Marín Peña, on deia: “visto su

expediente de depuración , la Comisión ha acordado formular a Usted el siguiente pliego de cargos: 1. Es indiferente en materia religiosa. 2. Es de ideología izquierdista y ha pertenecido a Izquierda Republicana”.

En un plafó informatiu de la sala s'explica també que la repressió es va centrar en el sector de l'ensenyament amb l'objectiu d'excloure els professionals que havien aconseguit estendre les idees més modernes en l'educació i substituir-los per mestres afins al règim, sense pràcticament formació especialitzada, però amb una clara voluntat d'ensinistrament ideològic. A més dels judicis sumaríssims de caràcter general, la comissió de depuració es basava en qualsevol mena de denúncia, fins i tot anònima. Els càrrecs formulats més freqüents eren irreligiositat, simpaties envers l'esquerra, separatisme o conducta privada immoral, entre d'altres. Evidentment, els mestres estaven absolutament indefensos davant de qualsevol acusació.

Una acusació sense fonament

En el cas de Ricard Ballester no els va importar que fos un home religiós, catòlic practicant. Pel que fa a la seva militància a *-sic-* Izquierda Republicana (ERC), era del tot falsa. En la mateixa carta li donaven deu dies, improrrogables, per remetre “la documentación que estime conveniente para su descargo, juntamente con una hoja de servicios debidamente compulsada, en la inteligencia de que, de no hacerlo así, se le tendrá por conforme”. La justícia al revés. El seu cas va ser publicat per qui signa aquest article -i net del protagonista d'aquesta història- a “Diari de l'Educació” i a “Catalunya Plural” el mes d'octubre del 2019.

Tot Mont-roig, a favor de Ricard Ballester

El 3 de juliol de 1940 Ricard Ballester va presentar la seva al·legació amb la documentació pertinent. Explicava que la imputació d'indiferència en matèria religiosa no tenia cap fonament, afegia que sempre havia viscut allunyat de tota actuació política i que mai no havia militat a cap partit. Entre la documentació aportada s'inclouia un certificat favorable de l'alcalde Mont-roig del Camp -Jaume Olivé Pascual-, dels

mossens de Mont-roig del Camp, de l'Arbós del Penedès -Miquel Anglí- i de la seva actual parròquia a Barcelona -Joan Padrós-, d'un doctor i professor del seminari de Tarragona -Vicenç Nolla i Gili-, del cap local de FET-JONS de Mont-roig del Camp -Joan Aleu Reynal-, del director de les Escoles Salesianes de Sant Josep de Barcelona, del director del grup escolar Jacint Verdaguer –on treballava fins aleshores–, Josep Montúia Imbert, de l'alcalde del barri on vivia a la capital catalana, del carter de l'Arbós –que certificava que només havia estat subscrit al diari *Las Noticias*, d'ideologia centrista–, i de diversos excombatents de Mont-roig del Camp.

Ricard Ballester va haver d'esperar sis mesos –que se li van fer eterns– per saber la decisió del Ministeri. Finalment, en el número 6.789 d'*El Magisterio Español*, a la pàgina 53, apareix l'Ordre Ministerial que resol que Ricard Ballester Pallerola queda “inhabilitat per a càrrecs directius i de confiança en institucions culturals i d'ensenyament”. De poc va servir tota la documentació que va aportar. En el seu expedient figuraven, entre altres càrrecs, el de separatisme, a més d'acusacions molt poc clares i sense dades que les sostinguessin. Ballester ho sabia perquè un veí i conegut de la família, Antonio Lascorz, que aleshores vivia a Madrid i tenia connexions amb els franquistes, va accedir al seu expedient, tal com li va explicar ell mateix en una carta. Hi afegia que, donada la gravetat de les acusacions, va sortir millor parat del que en un principi es temia. Això sí, no li van pagar mai els mesos que va estar suspès de feina i sou.

Més informació sobre l'exposició:

<https://elbornculturaimemoria.barcelona.cat/activitat/per-una-educacio-en-llibertat/>

Informació sobre el llibre sobre l'exposició:

<https://ajuntament.barcelona.cat/barcelonallibres/ca/publicacions/una-educacio-en-llibertat-barcelona-i-lescola>